

Verdiepende reactie Kamerbrief NV-gebieden

Vandaag maakte demissionair minister Adema [de definitieve aanwijzing van de met Nutriënten Verontreinigde \(NV\) gebieden bekend](#). De Europese Commissie (EC) eiste dat deze aanwijzing uiterlijk op 1 januari 2024 diende te gebeuren. Na lang onderhandelen van LNV met de EC zijn de NV-gebieden dan nu definitief vastgesteld. Wat LTO betreft is dit, gelijk aan andere maatregelen uit het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (APN), weer [veel te laat](#).

De aanwijzing van NV-gebieden door Nederland komt voort uit de [derogatiebeschikking](#) die in september 2022 is gepubliceerd. Deze aanvullende voorwaarde is gesteld omdat de EC van mening is dat de lidstaat Nederland onvoldoende voortgang maakt bij het verbeteren van de waterkwaliteit, zowel van het grond- als oppervlaktewater. In deze NV-gebieden wordt de derogatie sneller afgebouwd en gelden voor derogatie-deelnemers aanvullende maatregelen (vanggewasverplichting na maïsteelt en voorwaarden voor scheuren van grasland). Bovendien zal de totale stikstofgebruiksnorm stapsgewijs voor alle teelten verlaagd worden naar minus 20% per 2025 (ten opzichte van november 2021). Vooral deze laatste eis heeft een enorme impact voor de gehele landbouw.

In 2022 zijn met terugwerkende kracht de gebieden “zand zuid”, “zand centraal” en “löss” [aangewezen](#) en extra hierbij in 2023 de waterschappen Noord-Hollands Noorderkwartier, Delfland en Brabantse Delta (voor het deel dat nog niet was aangewezen in 2022). Hierdoor was in 2023 ongeveer 42% van het Nederlands landbouwareaal aangewezen als NV-gebied. Nu de definitieve aanwijzing per 2024 bekend is, betekent dit dat aanvullende gebieden te maken krijgen met de term NV-gebied.

Systematiek van aanwijzen

Voor de aanwijzing van gebieden als met nutriënten verontreinigd, en dus als NV-gebied, is gekeken naar grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de indicatoren: nitraatconcentratie in grondwater en voor oppervlaktewater stikstof- en fosforconcentraties en de mate en trend van eutrofiëring (de toename van het gehalte aan voedingsstoffen in water). Dat is op het niveau van toestroomgebieden naar KRW-waterlichamen gedaan en is hierdoor gebiedsspecifieker dan de eerdere aanwijzingen op waterschapsniveau. Dit heeft als positief effect dat een aantal gebieden uit de eerder aangewezen waterschappen als NV-gebied wegvallen.

- Grondwater
Voor grondwater is er gekeken naar wat de nitraatconcentratie is (onder of boven de 50 mg nitraat/l in het bovenste grondwater) en wat de trend hiervan is. Dit heeft ertoe geleid dat er geen extra aanwijzingen nodig waren buiten de al aangewezen NV-gebieden. Zo is “zand noord” bijvoorbeeld niet aangewezen als nieuw gebied.
- Oppervlaktewater
De aanwijzing op basis van oppervlaktewater is gedaan aan de hand van de KRW-beoordelingssystematiek. Hierbij is gekeken naar welke KRW-waterlichamen wel of niet voldoen of dreigen niet te voldoen aan de waterkwaliteit. Bij de waterlichamen die niet voldoen of niet dreigen te voldoen komt een gebied in aanmerking wanneer het minimum aandeel van de landbouw op stikstof en fosforbelasting minimaal 19% of meer is. De posten die hierin meetellen zijn actuele en historische bemesting, mestverlies via sloten en erfafspoeling. Wanneer stikstof of fosfor of beiden onvoldoende zijn en de biologie – een afgeleide van eutrofiëring – onvoldoende is en/of de trend is dat deze verslechterd dan wordt een gebied als NV-gebied bestempeld. Op basis van deze systematiek zijn er een aantal extra gebieden aangewezen buiten de eerdere aanwijzing

in 2023, zoals delen van Noord (Groningen en Friesland), West (Noord- en Zuid Holland) en midden Nederland (Utrecht en Flevoland) en ook stukken in de provincie Zeeland. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen belasting van stikstof, fosfor of beiden.

Wat LTO betreft is het een ernstige omissie in de beoordeling dat er oude data (uit 2010 - 2013) zijn gebruikt als het gaat om het aandeel van belasting door de landbouw. In de jaren sinds 2013 zijn er vanuit de landbouw verschillende maatregelen genomen om de uit- en afspoeling te beperken en dit wordt nu niet meegenomen. De vraag is of met meer recente data niet meer gebieden buiten de aanwijzing zouden vallen. LTO pleit dan ook om met spoed recentere data op gebiedsspecifieker niveau te gaan gebruiken. Daarnaast is het maar de vraag of historische bemesting onderdeel moet zijn van dit aandeel, immers landbouwers hebben hier geen invloed meer op en kunnen dus niet meer bijsturen. Wat LTO betreft zou deze dan ook niet meegenomen moeten worden.

Maatregelen

Per 2024 zullen de landbouwers in de NV-gebieden geconfronteerd worden met een aantal nieuwe voorschriften en beperkingen. Zo wordt voor deelnemers van de derogatie de gebruiksnorm van dierlijke mest sneller afgebouwd en gelden aanvullende maatregelen. Voor alle landbouwers betekent het een daling van **-5%** van de totale stikstofgebruiksnorm. Per 2025 wordt de stikstofgebruiksnorm verder afgebouwd naar in totaal **-20%** in de gebieden waar stikstof de verontreiniging veroorzaakt. Dit is wat LTO betreft een ondragelijke stap die grote consequenties kan hebben in o.a. de opbrengsten. Daarbij komt dat een korting op de stikstofgebruiksnorm niet op ieder gewas eenzelfde effect heeft. Plus kan het er ook voor zorgen dat het averechts werkt om goede landbouwpraktijk te stimuleren, door bijvoorbeeld geen bodemverbeteraars (die ook stikstof bevatten) meer in te zetten. Bovendien door een versneld verlies aan mestplaatsingsruimte en een nu al overspannen mestmarkt zullen nog meer veehouders geconfronteerd worden met hoge afzetkosten.

Enkele voorbeelden zijn:

- Bij witte kool op klei met een gebruiksnorm van 320 kg/ha is de totale korting 64 kg;
- Bij consumptieaardappelen (hoge norm) op zand Noord met 260 kg/ha is deze korting 52 kg;
- Bij maïs op zuidelijk zand met een gebruiksnorm van 112 kg/ha gaat deze naar 90 kg/ha, hierdoor zullen biologische telers zelfs minder kunnen bemesten dan nu is toegestaan;
- Bij grasland met beweiden op zand is de gebruiksnorm nu 250 kg/ha en zal deze naar 200 kg gaan, dit is de helft van de landbouwkundige gebruiksnorm.

LTO is dan ook van mening dat het kortzichtig is van LNV en de EC om alleen te sturen op korting van gebruiksnormen. Wanneer dit de opbrengsten verlaagd zal het een averechts effect hebben op de waterkwaliteit. Dit beleid wordt al jarenlang gevoerd en blijkt niet succesvol te zijn. Nu blijft de overheid aan dezelfde knoppen uit het verleden draaien, terwijl succes waarschijnlijk uitblijft. Het zou daarom ook beter zijn om doelgericht op basis van het vakmanschap van de landbouwer te sturen, zoals met de [Maatwerkplan](#) ook wordt nagestreefd. Dit betekent effectief beleid met de meest zinnige maatregel op de juiste plek. Voor de NV-gebieden met alleen problemen op het vlak van fosfor zal onderscheid worden gemaakt en blijft de korting beperkt tot 5%. Adema geeft aan dat hier nog verkend zal worden welke maatregelen effectief zijn om fosforvervuiling terug te dringen. Dit past bij het [signaal](#) dat LTO eerder al afgaf. Echter blijft het niet uit te leggen dat deze gebieden wel in 2024 met een korting op de stikstofgebruiksnorm te maken krijgen.

Overige maatregelen

Naast de aanwijzing van NV-gebieden is in de derogatiebeschikking ook opgenomen dat grondwaterbeschermingsgebieden die 'verontreinigd' zijn met nitraten een aanvullend pakket van verplichte maatregelen krijgen opgelegd per 1 januari 2024. Dit zou nader uitgewerkt moeten worden in samenhang met het NPLG. Aangezien dit is vertraagd, heeft LNV besloten om de grondwater-beschermingsgebieden die ook als NV-gebied aangewezen zijn te confronteren met een korting van **10%** in plaats van 5% op de stikstofgebruiksnorm. De landbouwers in deze gebieden kregen eerder al medegedeeld dat de percelen in deze gebieden niet meer deel konden nemen aan de derogatie en dit is weer een nieuwe klap voor hen. Dat terwijl juist in deze gebieden landbouwers vaak hun nek al uit hebben gestoken om vrijwillig extra maatregelen te nemen in het kader van het [BO Nitraat](#).

Ook schreef de EC via de derogatiebeschikking bufferzones rondom N2000-gebieden voor, deze "derogatievrije zones" liggen in 250 meter rondom stikstofgevoelige N2000-gebieden. De percelen in deze gebieden worden per 2024 uitgesloten van deelname aan de derogatie. Gezien alle verduurzamingsopgaven, zoals het bevorderen van biodiversiteit, is het wat LTO betreft onbegrijpelijk dat in deze zones de stimulering van grasland wegvalt.